

• FØROYA • SOCIAL-DEMOKRAT

FRÆLSI

JAVNAÐUR

BRÓÐURSKAPUR

Nr. 17.

Lýsingarprísir fyri petittreglu: 30 oyr. á forsiðuni, 20 oyr. á 3. og 4. síðu. Við stórra lýsingum fæst avsláttur í prísinum.

Tírsdag hin 13. septbr. 1927.

Kostar kr. 1,50 fjórðingsárið + Porto. Blaðið verður bilagt á posthúsinum, brævasvarstodum og skrivstovuni. Telf. 143.

1. árg.

ARBEIDSMANNAFEL-
OGINI kring um allan heim eru undirgivin fram-
burðsins broytingarlóg. Tað er
eyðsæð, at tað í øllum forum —
ikkí minst millum Arbeidsmenn —
má tað ænsast eftir er gera
nýtslu av tí framburði, sum
slóðar fyri einum fullum fræls-
um menniskjarettindi her í
heimi. Tað finst ikki nakað
endamál, sum kann geva fólki
ta hugsan, at ein slík fylking —
sum Arbeidsmannafelagini eru —
kann stíma. Tað má her fylgjast
við tíðuni, og tók um tok loysa
teir spurningar, sum melda seg
á framburðsleiðini. Hvor mál-
visur verkandi eigir tí, í tíð, at
geva seg í kast við at lúka tær
treytir, sum tíðarhjólið eisini ber
til teirra.

Hesin tíðarinnar úrstandur,
sum alt meiri og meiri hælur
seg í Foroyum við sínum kalda
og nækna álvara, eigir at geva
hugsandi fólki tilhøvi at skoða
fjögnum hetta gráa tokuslarið,
at ein málvíst fylking, hvar alt
ringir seg um tað eina: at hevja
tann stóra flokkin, sum, tá ið
alt verður stavað og rætt saman-
lagt, ber allan heiminn; og ey-
vitað ger hetta seg galdandi her
á landi, her Fiskimenn pløga
sjógvin undir Foroyum, við
Íslands og Grønlands strendir,
Arbeidsmenn knóga undir tí
heimligu byrðu — um teir
skuldi verið so heppnir at fingið
nakað arbeiði — og Jarðabrák-
arin strevast frá morni til
myrkur fyri at fáa ekkara korgu
og kræsum jorð at geva ávokstur.
Allir hesir, sum á henda hátt
eru í virki, eru mennirnir sum
bera Føroya land.

Ígjøgnum arbeiði og strev,
bæði á sjógv og landi, verður
hvørt samfundsvirði útvinni,
men tað er av hesu núverandi
samfundsskipanini soleiðis laga,
at alt ov lítið av tí fulla virði
kemur teimum til góðar, sum
beinleiðis hava útint tað arbeiði,
sum til hetta krevst.

Fyri at bota um standin í so
máta hava her í Foroyum verið
stovnað felag.

Fiskimannafelagið varð stovnað
av teirri grund, at okkara
reiðarar um tað mundið vóru
sintir til at siga fiskimonnum,
hvat teir *kundu* fáa fyri silt
strev, og beinasamir vóru teir
eisini at bjóða fiskimonnum at
rinda ein, fyri fiskimenn sera
fóluligan, lut í útgæðini. Henda
stóða reiðarinnar til hin for-
øyska Fiskimanninn völdi, at
Fiskarin sjálvur fór til at hugsa
— hesin reiðara-kærleikin var
ikkí av røttum og ikki av rætt-
visari samvitsku sprottin — og
so stovnaðu teir »Føroya Fiski-

mannafelag», sum ein skjoldur
til at verja móti teim álopum,
sum enn kundi væntast frá teirri
síðuni. Gamaltkent er her, sum
alla aðra staðni, at »har ein
skriðan er lopin, er onnur
væntandi».

Arbeidsmannafelagini her
heima eru stovnaði aftaná Fiski-
mannafelagið, og her er ein
aðalmunur ímillum í so máta,
at meðan Fiskimannafelagið alt
í einum varð gjørt til landsfelag,
hava arbeidsmannafelagini inntil
fyri knappast tveimum árum
síðani staðið hvørt sær. Tá
gingu tey felagini saman og
stovnaðu »Føroya Arbeidara-
felag».

Nú skuldi tað kunna hugsast,
at hesi bæði felagini, hvørs limir
eru havsins og landsins Arbeids-
menn, blakaðu saman fyri í
felag at fremja sína áskoðan og
verja síni rættindir, men so
hevur higartil ikki verið. Hesu
felag standa framvegis hvørt
einsær.

Tá ið nú hertil kemur, at hetta
seinasta árið, javnaðarúrslan er
at búast og mennast í For-
oyum, eru allar góðar grundir
til, at vit allir blaka saman, tí
vit era alt ov nær skyldir til at
standa ov fjært frá hvorum
øðrum.

So hevur um allan heim
verið barðst fyri at vinna teim
strevandi meiri ræðið, øllum
virkandi meiri lønir, øllum virði-
skapandi storri lut av tí virði,
sum teir útvinna, og tað hevur
altíð gloppið, tá ið lítið hevur
verið á teir, ið sita á teim ymsu
stjórnarpollum og ikki eru í
felag við hitt arbeiðandi fólkið;
tí er tað, at Javnaðarflokkurin
hevur nort seg, tí har sum teir
stóru sviku lítt arbeiðandi fólkið
og beyð teimum minni arbeiðs-
lønir ella lægri prísir fyri tað,
sum smáfólkið vildi selja, har
teir stóru vildi seta mark fyri,
hvussu mikið ið teir strevandi
skuldi vera noyddir við, har
stóðu altíð Javnaðarmenn javn-
bjóðis við Arbeidsmannafelagini
og værdi og nordu teirra rætt-
indir. Tað hevur verið øllum
heimins Arbeidsmannafeløgum
hollast at staðið lið um lið við
Javnaðarmenn í teim smáu, so-
væl sum í teim stóru málunum.

Vónandi er, at vit herheima ikki
hava langt eftir, til vit eisini
standa óksl móti akslum í hes-
um starvi, tað vil gera byrðun-
nar lættari at bera, og kemst tí
eisini skjótast á mál: *eitt fullt
frælst arbeiðararæði*.

Bevægt Møde paa Færøerne.

I »Frederikshavn Avis» læses
følgende:

»Der skal om nogen Tid afholdes
Lagtingsvalg paa Færøerne. Det første
Vælgemøde, som var arrangeret af
Socialdemokraterne, fandt Sted i
Thorshavn Søndag 14. August.

Mødet blev meget bevægt. En Kor-
respondent til Oslo-Bladet »Tidens
Tegn» har fra Thorshavn sendt det
norske Blad et Telegram, hvori han
giver det Udseende af, at Mødets
Tendens var danskfjendtlig, og i en
af Telegrammets Overskrifter berettes,
at der under Forhandlingerne frem-
kom en Opfordring til »at afkaste det
danske Trælle-Ang».

I Omstændigheder af Mødet i »Tidens Tegn»
hedder det bl. a.:

»Socialdemokraten Ziska opfordrede
til at afkaste det danske Trælleang.
Sambandspartiets Byrådsmedlem
Clementsen paatalte i en kraftig Tale,
henvendt til Nielsen, (den stedlige
socialdemokratiske Redaktor, som var
Mødets Indleder), at Udlandinge blan-
dede sig ind i færøsk Politik. Under
bragende Bifald anmodede Kaptein
Hjalt Folketingsmand Samuelsen og
Nielsen om at rejse tilbage til Køben-
havn, hvor de horte hjemme.»

Denne Fremstilling er imidlertid,
efter hvad »Berl. Tid.» Meddelelser paa
Færøerne oplyser, fuldkomment vil-
ledende. Bladet har derfor bedt ham
om at give dansk Offentlighed Un-
derretning om, hvad der er sket paa
Mødet, og har modtaget følgende
Telegram:

Thorshavn, Torsdag.

»Tidens Tegns» Referat er urigtigt
og ganske misvisende. Mødet var ar-
rangeret af Socialdemokratiske For-
bund, og Redaktor Nielsen angreb
meget kraftigt de færøske Rigsdags-
mænd personligt samt Vælgeregningen
og Matsen-Mygdals Nedskæring.

Kobmand Ziska oplyste, at han
havde indmeldt sig i Socialdemokratisk
Forbund som Selvslystsocialist. Han
beklagede, at en Fremmed var
Redaktor af det færøske socialdemo-
kratiske Blad. Ziska angreb ikke Dan-
mark og udtalte intet om at afkaste
det danske Trælleang.

Byrådsmedlem, Sambandsmanden
Clementsen beklagede den danske
Redaktors uhøflige Optreden og pa-
talte, at Folketingsmand Hans Nielsen
havde meddelt usandfærdige Oplys-
ninger angaaende Tvangssalget af
Clementsens Fiskebik. Han tilføjede,
at den fremmede Redaktor var en
uværdig Representant for Danskerne.
Han troede ikke paa hans Udtalelser
om Socialismens Velsignelser for
Færøerne.

Redaktor Nielsen fremhævede nu
sin danske Statsborgerret. Han havde
sammen Ret paa Færøerne som de
færøske Rigsdagsmænd i Danmark.
Mødet havde absolut ikke nogen
dansk-fjendtlig Tendens.

De færøske Blade angriber
den socialdemokratiske
Redaktor.

»Dimmalætting» skriver, at den so-
cialistiske Redaktor var i Besiddelse
af en Evne til, uden ringeste Foran-
ledning, at tale sig op i Vredeskæstase.
Efterhaanden udløstes større og
mindre Eksplosioner, der ogsaa gik
ud over enkelte Tilhøgere, men Kraft-
udtryk alene formaa ikke at over-
bevise thorshavnske Tilhørere om
Socialismens Velsignelser. Han fik
yderst ringe Tilslutning, og efter Mo-
det var der almindelig Enighed om,
at man aldrig havde været stillet
overfor en lignende Taler, hvilket
siges adskilligt her, hvor de politiske
Bølger ellers gaar højt.

»Tingakrossur» skriver, at man al-
drig tidligere har hørt saa uopdragen
en Taler paa et offentligt Møde paa
Færøerne.

Ogsaa »Føroyatíðindi» fremhæver
den socialdemokratiske Redaktors
Kraftudtryk.

»Frederikshavns Avis», samt de af
denne citerede Presses Udtalelser,
betegner, at disse Blade og deres
Korrespondenter befinder sig i For-
hold til det færøske Socialdemokrati
som Katten omkring den varme Grød.

Ingen af de paagældende omtaler Sa-
gens Kærne med et Ord, og vi kan
ikke nægte, at de i saa Henseende
ligner hinanden paafaldende meget,
og som Mødets Publikum bekendt,
var den socialdemokratiske Stemmning
overvældende. »F. F.» refererer, at
Mødet var absolut i Socialdemokra-
tiets Favor.

Det norske Arbejderparti fejrer 40-Aars Jubilæum.

De første Aars Optakt. — En skiftende Udvikling i Aarenes Løb.

Det norske Arbejderparti fej-
rer i disse Dage sit 40 Aars Jubi-
læum. Dets Stiftelse daterer sig
fra omkring den 22. August 1887.

Den første socialdemokratiske
Forening dannedes 1885 og om-
trent samtidig startedes »Social-
demokraten» (nu »Arbejderbla-
det»). I Forbindelse hermed blev
Spørgsmaalet om et selvstændigt
Arbejderparti aktuelt.

Den Kongres, hvor Partiet
konstitueredes, holdtes i Aren-
dal, hvor der var mødt 29 Re-
presentanter for 19 Fag- og
Arbejderforeninger. Bladets Re-
presentanterne paa denne Kon-
gres befandt sig de nuværende
gamle Veteraner Chr. Holter-
mann-Knuksen og Carl Jeppesen.
Den første Kongres antog imid-
lertid ikke noget socialistisk
Program. Vel nærmest for at
holde Samarbejdet med Venstre
aabant blev et moderatliberalt
Arbejderprogram fastsat.

Det første Program optog for-
uden Stemmeretskravet Fordring
om Normalarbejdsdag og arbej-
derbeskyttende Lovgivning. Der
krævedes videre, at Tolden paa
Nødvendighedsartikler skulde
ophæves, samt at Skatten skulde
være direkte og lignede efter sti-
gende Skala.

Skønt Kongressen for at mu-
liggøre en mere almindelig Til-
slutning til Partiet ikke fastsatte
noget Kontingent, gik det dog
trægt at faa Medlemstallet op.

I 1898 blev de første social-
penokratiske Representanter
indvalgt i Kommunalrepræsen-
tationerne.

I 1900, da Valg til Stortinget
fandt Sted, var det socialdemo-
kratiske Stemmetail, som ved
Stortingsvalget 1897 var standset
ved de beskedne Cifre 974, øget
til 7000. I 1903 sprang Stemme-
tallet op til 24,526. Ogsaa disse
Cifre kan fremkomme beskedne,
men de viser, i hvilken Retning
Udviklingen gik.

Store Stridigheder paa Arbejds-
markedet i Aarene 1907—1911
foranledigede Dannelsen af en
organiseret Fagopposition, hvis
Hovedmand var Trammæl, som
paa den Tid var Redaktor af et
Partiblad i Trondhjem.

I Perioden 1905—1914 voxede
Partiet stærkt. Medens Medlems-
antallet i 1906 udgjorde 19,100,
var Antallet af Medlemmer i
August 1914 53,866, fordelt paa
972 Foreninger.

Hvorledes Partipressen udvik-
ledes, fremgaar af, at der i 1905

fandtes 10 Blade, hvoraf 5 Dag-
blade. 1914 var Tallet steget til
29, hvoraf 10 Dagblade. Desuden
havde Partiet i denne Periode
overtaget Tidsskriftet »Det 20.
Aarhundrede».

Hermed er man fremme ved
Verdenskrigen. — Under denne
skærpedes Oppositionen saaledes,
at Partiet i 1918 tilsluttede sig
den kommunistiske Internatio-
nale. I 1921 gik Partiet med paa
Moskvatsærne, men allerede
inden Russerne havde afsendt
disse til Norge, var Socialdemo-
kraterne inden for det norske
Arbejderparti udraadt og havde
dannet et socialdemokratisk
Parti, eftersom de under ingen
Omstændigheder vil gøre noget
Pilgrimstog til Moskva.

I 1921 begyndte den økono-
miske Nedgang i Norge, ligesom
andet Steds i Verden. Hermed
indtraadte ogsaa en Nedgangs-
periode i den norske Arbejder-
bevægelses Medlemsantal. I 1920
udgjorde Arbejderpartiets Med-
lemsantal 97,585, i 1923 kun
50,000. At det ikke blot var den
økonomiske Krise, som var
Aarsag til Faldet, turde være
sikkert. Utvivlsomt var en med-
virkende Aarsag, at Arbejderne
ikke taalte den russiske Atmos-
fære inden for Partiet. Dets
Stortingsgruppe vil heller ikke
indtage en »Hold Kæft, Trit og
Retning»-Stilling til Overhøj-
heden i Rusland. Det blev, som
bekendt, til mange Tilrettevis-
ninger med Bejsler for Parti-
ledelsen til Moskva. Irritationen
blev større og større, og sluttelig
kom Brudet. Det var 1923.

Det blev til en ny Partispalt-
ning. De retroende »Russere»
inden for Partiet konstituerede
sig som kommunistisk Parti,
medens Arbejderpartiet gik bort
fra Moskva og blev fristaaende
uden Tilslutning til nogen Inter-
nationale. Ved denne Partispalt-
ning Nr. 2 bestod Partiets Stor-
tingsgruppe af 28 Mand. Af disse
gik 13 til Kommunisterne.

Ved det Stortingsvalg, som
fulgte paa Adskillelsen 1924, fik
Arbejderpartiet tilsammen
324,349 Stemmer. Heraf fik Ar-
bejderpartiet 179,361 St. Social-
demokraterne 85,620 og Kommu-
nisterne 59,368.

I Fjor sammensluttedes Ar-
bejderpartiet og det socialdemo-
kratiske Parti med Bibeholdelse af
det første Navn. Efter Sammen-
slutningen har Partiet 76,000
Medlemmer.